

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

М.А. Домаскіна, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Статтю присвячено питанню набуття фермерськими господарствами обігових коштів для ведення господарства. Розглянуто основні проблеми, які виникають перед господарствами при спробі взяти кредит. Пропонується впровадження системи заставних складських свідоцв як способу розв'язання проблеми короткострокового кредитування фермерів.

Статья посвящена вопросу получения фермерскими хозяйствами оборотных средств для ведения хозяйства. Рассмотрены основные проблемы, которые возникают перед хозяйствами при попытке взять кредит. Предлагается внедрение системы заставных складских свидетельств как способа решения проблемы краткосрочного кредитования фермеров.

Сільське господарство завжди було ризиковою сферою виробництва. Недивлячись на щорічне підвищення валових зборів основних сільськогосподарських культур, аграрні підприємства країни знаходяться в сучасних умовах в досить складному становищі. Сільське господарство України потребує на сьогодні значних капітальних вкладень, необхідних для оновлення матеріально-технічних засобів виробництва, які зараз значною мірою зношені та були втрачені з різних причин [1]. Середній вік тракторів у фермерських господарствах становить 13,7 років, сівалок — 12 років, комбайнів — 14,5 років. Крім того, лише третина всіх фермерських господарств забезпечена комбайнами.

Проблеми кредитування аграрних формувань намагається розв'язати сьогодні велика кількість вчених-економістів. Серед них Онищенко О.М., Саблук П.Т., Федоров М.М., Гудзь О.Є. та інші. Однак, розв'язання цієї складної задачі — дуже тривалий та багатогранний процес і можна стверджувати, що на сьогодні питання отримання обігових коштів новоствореними аграрними формуваннями залишається відкритим.

Кредитне забезпечення — одне з найважливіших джерел фі-

нансових ресурсів. Аграрний сектор потребує кредитних коштів значною мірою за рахунок особливостей функціонування галузі, адже виникає значний розрив у часі між моментом отримання коштів, їх витрачанням та поверненням вкладених коштів.

Останнім часом підвищився рівень збитковості аграрних формувань країни (до 85%), що все більш ускладнює стан і без того не досить привабливої кредитної зони. Починаючи з 90-х років, постійно зменшувалися кредитні вливання в аграрний сектор економіки. Частка сільського господарства по короткострокових кредитах становить 3%, по довгострокових — 6% від загального обсягу залучених коштів аграрних підприємств України [2].

Низька ймовірність (близько 15%) повернення кредитів змушує кредитні установи підвищувати процентні ставки і таким чином зменшує кількість тих, хто може взяти кредит. Крім того, при наданні кредиту банк вимагає від кредитодержувача застави. І якщо в країнах з розвинутою економікою розмір банківського дисконту складає лише 10-20%, то в Україні розмір кредиту складає близько 50% вартості застави. Таким чином, для отримання значного кредиту необхідно мати досить велику вартість основних виробничих фондів, чого, на жаль, у більшості фермерських господарств немає. До того ж, для отримання кредиту необхідно мати позитивну кредитну історію, чого у більшості господарств (особливо новостворених) також немає.

Більшість керівників господарств (64%) вжають за необхідне розвиток середньо- та довгострокового кредитування, адже саме така форма кредитування надасть можливості для стабільного розвитку виробництва. Однак, з огляду на значний ризик неповернення коштів, забезпечення довгостроковими кредитами господарств країни складає лише 15% від потреби [2].

Основна частина невеликих товаровиробників намагається розв'язати проблему отримання обігових коштів через прямий продаж виробленої продукції. Близько 2/3 господарств збувають свою продукцію посередникам прямо з полів, менше третини фермерів продають свою продукцію після сезонного підвищення цін і лише 1% товаровиробників реалізують свою продукцію через біржі.

Однак отримання “живих” грошей не є виходом із ситуації, що склалася. Адже при прямому продажу з полів фермери втрачають значну частку коштів, яку вони могли б отримати за вироблену продукцію. При здаванні зерна на елеватори фермери також стикаються з рядом проблем, серед яких і зниження класності зерна, і досить часто — неможливість отримання грошей в обумовлені строки.

Одним із можливих шляхів для отримання кредитів може стати надання кредитів під заставу землі. Це питання досить жваво обговорюється зараз на всіх рівнях, вченими різних рангів [1, 2, 3]. Однак навіть при тому, що 67% фермерів позитивно ставляться до використання землі як застави для отримання кредиту, розв’язання даного питання містить у собі чимало проблем, однією з яких є недопущення спекуляції землею. Крім того, можна надати в заставу лише частину землі, що є в приватній власності, а великі за розмірами фермерські господарства значну частку земель орендують, і, таким чином, відносно розміру господарства кредит буде незначним.

І хоча зараз працює державна програма по компенсації частини вартості відсоткової ставки комерційних банків, кредитування села усе ще не набуло значних масштабів. Можливим виходом із становища, що склалося, може стати кредитування під заставу зерна, що зберігається на елеваторі з використанням механізму складських свідоцтв.

Законодавчою базою для регулювання цього питання є Постанова Національного банку України №584 від 24 грудня 2003 року “Про затвердження Положення про регулювання НБУ ліквідності банків шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій” та Закон України “Про зерно і ринок зерна в Україні”. Закон передбачає вимоги до простих та подвійних складських свідоцтв, а Постанова Нацбанку пояснює, що в забезпечення застави може бути прийняте зерно, що підтверджене подвійним складським свідоцтвом.

Складські свідоцтва на зерно, будучи важливою з’єднуючою ланкою в товарно-грошових відносинах всіх учасників ринку, да-

ють ряд переваг:

- швидко і чітко проходить процедура зміни права власності на товар без його фізичного переміщення;
- з'являється можливість вільного вибору найбільш оптимального місця та часу реалізації зерна;
- зменшуються цінові коливання на зерно протягом року;
- підвищується ефективність роботи елеваторів (зернових складів);
- зменшується ризик непогашення кредитів, створюються умови для зменшення відсоткових ставок;
- можливість створення організованого ринку і таким чином забезпечення надійних джерел сировини для переробних підприємств.

Використання складського свідоцтва дозволить товаровиробникам значно розширити період реалізації зерна після збору врожаю. Заклавши свій товар на зберігання на зерновий склад та отримавши складське свідоцтво, фермер зможе використати його як заставу при отриманні короткострокового кредиту. Отже, відпадає потреба негайно продати зерно, навіть за дуже низькими цінами.

Однак для того, щоб працювала система складських свідоцтв, необхідна тісна співпраця товаровиробників, елеваторів, страхових компаній та банків.

Для забезпечення роботи складських свідоцтв необхідні надійні та ефективно працюючі зернові склади (елеватори). Крім того, вони повинні відповідати вимогам, тобто бути в належному стані. Для цього необхідно проводити сертифікацію зернових складів. Відповідно до українського законодавства, починаючи з 1 січня 2005 року, зерновий склад не має права приймати на зберігання зерно без сертифіката відповідності послуг по зберіганню зерна та продуктів його переробки. Станом на 1 люте 2005 року в Україні сертифікати відповідності отримали 315 зернових складів.

Прийнявши на зберігання зерно, елеватор веде облік отриманого та відвантаженого зерна, а також реєстр випущених в обіг складських свідоцтв. При цьому він несе повну відповідальність за кількість та якість прийнятого на зберігання зерна і повинен відвантажити зерно власникові складського свідоцтва по першій же

вимозі. Тому необхідно регулярно проводити фінансові моніторинги зернових складів (фінансовий, технічний та технологічний стан елеватора). Отримані результати повинні бути рівнодоступними для всіх учасників зернового ринку з тим, щоб вони могли обрати той чи інший зерновий склад.

Подвійне складське свідоцтво дає можливість отримати додаткові фінанси шляхом застави зерна, що знаходиться на складі. Однак, жодна фінансова установа не надасть кредит без певного гарантування повернення своїх коштів. Тому, по-перше, необхідно буде процедура страхування застави, по-друге, банк, який надає кредит, повинен довіряти зерновому складові, що видає складське свідоцтво. Таким чином, необхідне злагоджене працювання системи (рис. 1).

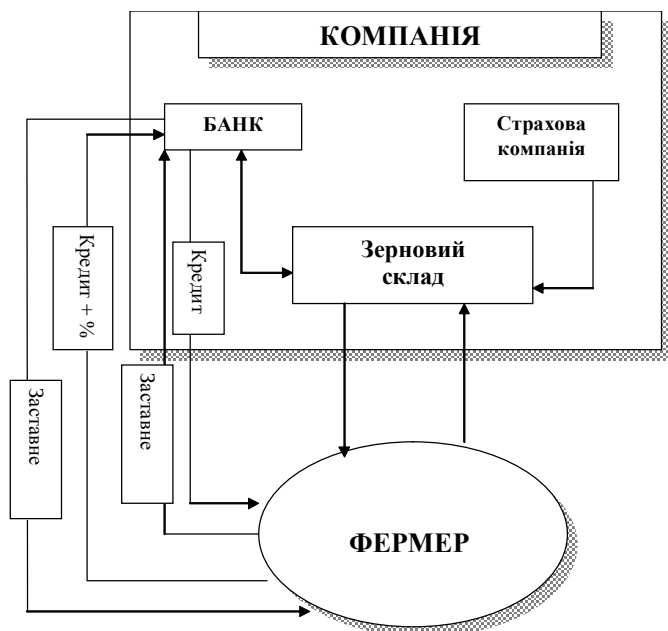

Рис.1. Система взаємовідносин фермера з елеваторною компанією, де зберігається продукція, та отримання кредиту

Фермер, який виростив урожай зерна, здає його на зерновий склад. Склад, що прийняв на зберігання зерно, видає господареві зерна подвійне складське свідоцтво, яке складається з двох частин: частина А — складське свідоцтво, частина Б — заставне свідоцтво. Страхова компанія проводить відповідним чином страхування зерна. Інформація про видачу складського свідоцтва надходить до банку. В разі необхідності банк надає фермерові кредит і залишає у себе частину Б подвійного складського свідоцтва (заставне свідоцтво). Отримавши обігові кошти, фермер витрачає їх за призначенням. Дочекавшись сприятливої цінової ситуації на ринку, фермер продає своє зерно, повертає кредит і відсотки банкові. В разі неспроможності в обумовлений строк погасити борг, право на зерно перейде до фінансової установи, що дозволить звести до мінімуму ризик неповернення кредитів.

Ймовірніше за все, банки будуть працювати з тими складами та страховими компаніями, репутації яких вони довіряють, тому певним чином можливе утворення деяких компаній, до складу яких будуть входити декілька сертифікованих зернових складів, акредитована банком страхова компанія і безпосередньо сам банк.

Отже, проблема набуття фермерськими господарствами обігових коштів для ведення господарства є дуже важливою і потребує негайного розв'язання. Сучасним науківцям поруч із розглядом питання про можливість використання землі як застави для отримання кредиту, доцільно було б звернути увагу і на розробку та обґрунтування роботи системи заставних складських свідоцтв, враховуючи, що вона в Україні вже почала працювати. Звичайно, що використання складських свідоцтв не є панацеєю, однак, на наш погляд, працювання такої системи дасть можливість невеликим товаровиробникам вирішити проблему короткострокового кредитування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онищенко О.М. Проблема заставного кредитування нових господарських структур //Економіка АПК. – 2002. – №9. – С.3-10.

2. Гудзь О.Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств кредитними ресурсами // Економіка АПК. – 2003. – №1. – С. 86-90.

3. Саблук П.Т. Стабільні економічні умови як фактор послідовного підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва // Економіка АПК. – 2003. – №1. – С. 12-17.

УДК 663.2:339.13/14

УКРАЇНСЬКИМ ВИНАМ – НАЛЕЖНУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

В.С.Горбачов, здобувач

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто сутність та складові конкурентоспроможності винопродукції. Визначено найбільш важливі заходи підвищення її якості та здешевлення. Обґрунтовано необхідність здійснення моніторингу ринку.

Рассмотрена сущность и составные конкурентоспособности винопродукции. Определены наиболее важные мероприятия повышения ее качества и удешевление. Обоснована необходимость осуществления мониторинга рынка.

Наявність на ринку жорсткої конкурентної боротьби вимагає від товаровиробників вишукування дійових шляхів забезпечення успішної реалізації виробленої ними продукції. Вказане повною мірою стосується і підприємств виноробної галузі, значна частина готової продукції якої не знаходить реалізації і поповнює товарні запаси. Вирішенню цього питання певною мірою сприяє підвищення конкурентоспроможності продукції.

Необхідно вказати, що проблемою забезпечення належної конкурентоспроможності виноробної продукції займається певна частина науковців, серед яких: А.М.Авідзба, В.Л.Бойко, А.М.Бузні, О.М.Гаркуша, А.М.Зубаченко, І.Г.Матчина та ін. Проте цілий ряд пов'язаних з нею питань все ж залишаються невирішеними, що і визначило вибір теми даної статті. Її метою є дослідження сучасного стану конкурентоспроможності вин Миколаївщини, виявлення існуючих у цьому питанні проблем і визначення